

Philippe Van Cauteren lanceert zijn plannen voor een nieuw museum

‘Het Smak van de toekomst zal drie keer zo groot zijn’

Het Smak is te klein en voldoet niet meer aan de vereisten van een modern museum. Directeur Philippe Van Cauteren lanceert zijn plannen voor een nieuw museum. ‘In het huidige gebouw kunnen we over vijf jaar geen Gerhard Richter meer brengen.’

GEERT SELS

Kunstenaars die in het vizier van het Smak komen, krijgen vroeg of laat post. Museumdirecteur Philippe Van Cauteren is een geducht brieven-schrijver. Ondertussen heeft hij er zoveel dat er deze week een bundeling van 350 pagina's uitkomt. De eerste brief is gericht aan Jan Hoet. Niet zozeer het postume karakter daarvan trekt onze aandacht, maar wel dat hij er zijn plannen voor een nieuw Smak in lanceert.

‘De collectie,’ schrijft Van Cauteren, ‘kan alleen maar uitgerold worden in een nieuw, adequaat museumgebouw.’ Bij deze passage moest Hoet misschien even slikken, want ‘zijn’ Smak is in 2019 amper twintig jaar oud. Al bleef hij natuurlijk niet blind voor de beperkingen.

Die beperkingen kennen ze bij de stad. Daarom schreef schepen van Cultuur Annelies Storms (S.P.A.) begin dit jaar een studieopdracht uit. ‘Het architectuurbureau Oyo buigt zich over drie scenario's’, zegt ze. ‘Houden we het Smak zoals het nu is? Breiden we het uit in de hoogte of in de diepte? Of komt er het best een nieuw gebouw? In afwachting proberen we minpunten weg te werken. Zo is er 250.000 euro geïnvesteerd in de klimatisering van het papierdepot en is er gewerkt aan de daken. Er staat 280.000 euro klaar voor een zonnewering, want de temperatuurschommelingen zijn nu onaanvaardbaar groot.’

De studie is nog niet rond, maar enkele uitgangspunten zijn nu al zonneklaar. Wegens zijn ondermaatse energieprestaties gaat het Smakdepot tegen de grond. Een ingrijpende beslissing, want het is zo groot als het museum zelf. Storms: ‘Ik sta erachter om de collectie als uitgangspunt te nemen. En ik steun het idee om een permanente presentatie in te richten.’

Hoe zo'n permanente presentatie van de collectie er zou moeten uitzien, heeft Van Cauteren al grondig doordacht. De oefening is

al eens eerder gedaan; ze staat in het Smak bekend als het *Oud Testament*. Nu is er een recente versie, met een selectie van vijfhonderd kunstwerken die het zouden verdienen om altijd geëxposeerd te zijn. Het is een turf van een syllabus, gaande van Marina Abramovic tot Gilberto Zorio. In het *Nieuw Testament* staan verder ook Marcel Broodthaers, Marlene Dumas, David Hockney, Sol Lewitt, Gerhard Richter en Franz West.

‘Voor elk van die vijfhonderd kunstwerken hebben we berekend hoeveel vierkante meter er nodig is om ze eervol te presenteren,’ zegt Van Cauteren. ‘Het museum en het depot zijn nu 4.000 vierkante meter groot. Als we een permanente presentatie brengen, aangevuld met ruimte voor tijdelijke exposities, voor depot, backoffice en rest-ruimte, komen we aan 12.000 vierkante meter. Het Smak van de toekomst zal dus drie keer zo groot zijn.’

Er is echter meer aan de hand. Het Smak kan de steeds hogere museumstandaarden niet meer volgen. ‘In het belang van de kunstwerken moeten de temperatuur en de luchtvochtigheid zo constant mogelijk zijn,’ zegt Van Cauteren. ‘In dit gebouw zijn er te grote fluctuaties. We zijn bijna verplicht onze programmatie aan te passen aan de seizoenen. De expositie van Gerhard Richter kunnen we niet in de zomer organiseren, want dan warmt het gebouw te veel op. Over pakweg vijf jaar is die expo hier onmogelijk. Richter is zelf tussengekomen om de bruikleengevers over de streep te trekken.’

Geen Bilbao

Volgens Van Cauteren is het museum rijp voor een volgende stap. ‘Een groot museum met een vaste presentatie is een uitnodiging voor de talrijke kunstverzamelaars. Nu kunnen we die niet actief aanspreken: mogen we je drie Richters eens exposeren? Er is gewoon geen plaats voor. We halen gemiddeld 100.000 bezoekers per jaar. In een groter museum worden dat er veel meer. Het zal een impact hebben op het toerisme. Een nieuw museum kan een extra hefboom zijn voor verdere stadsontwikkeling. Uit onze collectie filteren we onze identiteit. De collectie spreekt, de architectuur luistert.’

Dat brengt ons bij de vraag hoe zo'n museum er idealiter uitziet. ‘Het mooiste museum zou voor mij van papier zijn,’ zegt Van Cauteren. ‘Eenvoudig en transparant. Of zoals Thomas Hirschhorn zegt: een museum moet een huis zijn, een bescherming, geen narcistische modearchitectuur.’

Dus geen Bilbao of Martha Herford (allebei Gehry) voor Van Cauteren, en ook geen Maxxi Rome (Zaha Hadid). ‘Het moet iets zijn met rechte muren, met goed licht

‘Een museumarchitect moet een butler zijn, iemand met eenvoud en precisie.’ © Mathias Depardon/Ruya Foundation

‘60 miljoen euro veel geld? Dat is het kapitaal van de Richter, Bacon en Warhol in onze collectie’

PHILIPPE VAN CAUTEREN
Directeur Smak

en met ruimtes die ten dienste staan van de kunstenaar en de collecties. Een architect moet begrijpen dat een museum evolueert. Het wordt dus ook geen postmodernistisch labyrint zoals Hans Hollein in Mönchengladbach bouwde. Dat was na tien jaar hopeloos verouderd. Een museum moet tijdloos zijn en over dertig jaar nog altijd accuraat en actueel ogen. Een museumarchitect moet een butler zijn, voornaam en beleefd, iemand die denkt vanuit eenvoud en precisie.’

In de studie zit ook een prijs-
scal-

culatie, maar die is nog niet afgerond. ‘De prijzen voor musea zoals Louvre-Lens, het Frac in Duinkerke en Guggenheim Bilbao variëren van 1.000 tot 5.000 euro per vierkante meter. Situeer ons daar ergens tussenin. Met 60 miljoen euro kun je een mooi museum bouwen. Dat kan veel lijken, maar eigenlijk is het niet meer dan het kapitaal van de Richter, Bacon en Warhol uit onze collectie. In een stad die een voetbalstadion en een bibliotheek bouwt, is de logische volgende stap toch een nieuw museum?’